

RzPP-DPR-WPZ.431.362.2021.PS

Pan
Prof. dr hab. n. med.
Jan Kochanowicz
Dyrektor
Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego
w Białymstoku
ul. M. Curie-Skłodowskiej 24A
15-276 Białystok
szpital@uskwb.pl

Szanowny Panie Dyrektorze,

Rzecznik Praw Pacjenta, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta¹, zwanej dalej „ustawą”, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, stwierdza naruszenie prawa pacjentki pani ████████ do świadczeń zdrowotnych, o którym mowa w art. 8 ustawy, przez Uniwersytecki Szpital Kliniczny w Białymstoku, zwany dalej: „szpitalem” lub „podmiotem leczniczym”. Z tego powodu Rzecznik Praw Pacjenta wnioskuje o podjęcie działań, o których jest mowa w dalszej części pisma.

Uzasadnienie stwierdzenia naruszenia praw pacjenta

Postępowanie wyjaśniające w przedmiotowej sprawie zostało wszczęte na podstawie informacji medialnych², z których wynikało, że podmiot leczniczy odmówił pacjentce przeprowadzenia zabiegu legalnej terminacji ciąży, mimo dwóch niezależnych zaświadczeń od lekarzy specjalistów w zakresie psychiatrii.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1876, z późn. zm.

² <https://wiadomosci.radiozet.pl/Polska/Bialystok.-Szpital-odmowil-26-latce-aborcji.-Powolal-sie-na-opinie-Ordo-Iuris>, <https://www.ofeminin.pl/swiat-kobiet/szpital-w-bialymstoku-odmowil-aborcji-na-podstawie-opinii-or-do-iuris/vt9ft4g>, <https://tn24.pl/polska/bialystok-szpital-odmowil-26-latce-aborcji-oswiadczenie-placowki-5515408>

W rozpatrywanej sprawie Rzecznik Praw Pacjenta zgromadził i uwzględnił następujący materiał dowodowy:

- 1) wyjaśnienia szpitala z dnia 7 grudnia 2021 r.;
- 2) wyjaśnienia szpitala z dnia 17 grudnia 2021 r.;
- 3) sprzeciw pacjentki w zakresie odmowy przeprowadzenia zabiegu terminacji ciąży z dnia 3 grudnia 2021 r.;
- 4) stanowisko pani ██████████ dotyczące wyjaśnień szpitala;
- 5) dokumentację medyczną w zakresie wad płodu (bezczaszkwicie, obustronnie stopy końsko-szpotawe);
- 6) zaświadczenie wystawione przez lek. Dariusza Miękisz, specjalistę z zakresu psychiatrii z dnia 19 listopada 2021 r., o treści „(...) stwierdzam, że aktualna ciąża stanowi zagrożenie dla zdrowia psychicznego pacjentki, ponieważ u pacjentki narastają reaktywne objawy psychopatologiczne związane przyczynowo z faktem nieprawidłowego rozwoju płodu i jego konsekwencjami; kontynuacja ciąży naraża pacjentkę na ryzyko pogorszenia stanu psychicznego. W związku z tym zalecam rozważenie terminacji ciąży”;
- 7) zaświadczenie wystawione przez dr n. med. Kajetana Foryciarza, specjalistę z zakresu psychiatrii z dnia 18 listopada 2021 r., o treści: „(...) stwierdzam, że kontynuowanie ciąży w sytuacji występowania wad płód w istotny sposób zagraża zdrowiu pacjentki stwarzając ryzyko powstania zaburzeń, których skutki mogą rzutować w sposób trwały na dalsze jej życie, zdrowie psychiczne oraz fizyczne”;
- 8) odmowę szpitala w zakresie przeprowadzenia zabiegu terminacji ciąży.

Rzecznik Praw Pacjenta ustalił następujący stan faktyczny:

1. W dniu 24 listopada 2021 r. pacjentka zgłosiła się do kierownika Kliniki Rozrodczości i Endokrynologii szpitala z prośbą o rozmowę w zakresie zabiegu przerwania ciąży. Pacjentka nie była zarejestrowana w szpitalnym oddziale ratunkowym ani w poradni specjalistycznej w zakresie świadczeń ginekologiczno-położniczych.
2. Z zaświadczeniami od lekarzy specjalistów psychiatrii zapoznał się prof. dr hab. Sławomir Wołczyński – kierownik Kliniki Rozrodczości i Endokrynologii szpitala.

Zgodnie ze stanowiskiem szpitala w ww. zaświadczeniach brak było jednoznacznego wskazania, a jedynie rozważenie możliwości, terminacji ciąży.

3. Pacjentce nie udzielono żadnych świadczeń zdrowotnych w dniu 24 listopada 2021 r.; pacjentka nie zarejestrowała się celem oceny jej przypadku przez lekarzy w innym terminie, jednakże pacjentka nie otrzymała informacji, w jaki sposób ma postąpić w jej przypadku.
4. Pacjentka wniosła o przeprowadzenie zabiegu terminacji ciąży. Kierownik Kliniki Rozrodczości i Endokrynologii poinformował pacjentkę o odmowie przeprowadzenia ww. procedury (odmowa w dniu 25 listopada 2021 r.).

Rzecznik Praw Pacjenta zważył, co następuje

Pacjent ma prawo do świadczeń zdrowotnych udzielanych z należytą starannością przez podmioty udzielające świadczeń zdrowotnych w warunkach odpowiadających określonym w odrębnych przepisach wymaganiom fachowym i sanitarnym. Przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych osoby wykonujące zawód medyczny kierują się zasadami etyki zawodowej określonymi przez właściwe samorządy zawodów medycznych (art. 8 ustawy). Należy podkreślić, że udzielanie świadczeń zdrowotnych z należytą starannością wiąże się z zachowaniem zasad ostrożności, które mają na celu zapewnienie osiągnięcia pozytywnego skutku podjętych czynności medycznych i zminimalizowania ryzyka związanego z ich podjęciem. Przestrzeganie tych zasad ma stanowić dla pacjenta gwarancję, że podjęte czynności są dla niego bezpieczne³.

Warto zaznaczyć, że zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 4 ustawy pacjentem jest także osoba zwracająca się o udzielenie świadczeń zdrowotnych, a nie tylko korzystająca ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez podmiot leczniczy lub osobę wykonującą zawód medyczny. Tym samym konieczne jest zapewnienie przez podmioty lecznicze należytej staranności także w sferze organizacyjnej, w tym na etapie zwracania się pacjentów o udzielenie świadczenia zdrowotnego.

W myśl art. 4a ust. 1 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży⁴, przerwanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza, w przypadku gdy:

³ Tak: D. Karkowska Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta Komentarz, Lex Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010, s. 128-129.

- 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,
- 2) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

W wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. (K 1/20) utraciła moc obowiązującą przesłanka dopuszczalności przerwania ciąży w przypadku gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu.

W ocenie Rzecznika Praw Pacjenta art. 4a ust. 1 pkt 1 ww. ustawy odnosi się także do zdrowia psychicznego kobiety w ciąży.

Wychodząc od analizy pojęcia „zdrowie” należy wskazać, że zgodnie z Konstytucją Światowej Organizacji Zdrowia zdrowie jest stanem zupełnej pomyślności fizycznej, umysłowej i społecznej, a nie jedynie brakiem choroby lub ułomności. Zatem zdrowie nie ogranicza się tylko do dobrostanu fizycznego, ale obejmuje także dobrostan psychiczny. W polskim prawodawstwie co prawda ochrona zdrowia psychicznego nie została wyodrębniona w Konstytucji RP, ale już na poziomie ustawowym stwierdzono, że zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem osobistym człowieka, a ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do obowiązków państwa (preambuła do ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego⁵). Zatem przyjęć należy, że przez zdrowie, którego zagrożenie może stanowić przesłankę legalnego przerwania ciąży, należy rozumieć także zdrowie psychiczne kobiety w ciąży (ustawodawca nie ogranicza wprost możliwości terminacji ciąży jedynie do przypadków, gdy stanowi ona zagrożenie dla zdrowia fizycznego kobiety). Podobnie stwierdził Prokurator Generalny w swoim stanowisku wyrażonym w toku postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie zakończonej wspomnianym wyrokiem z dnia 22 października 2020 r. – uznał, że jeżeli „świadomość upośledzenia lub nieuleczalnej choroby płodu miałyby prowadzić do istotnego zakłócenia zdrowia psychicznego, to zastosowanie powinna znaleźć przesłanka przerwania ciąży określona w art. 4a ust. 1 pkt 1 u.p.r.”.

⁴ Dz. U. Nr 17, poz. 78.

⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 685.

Zgodnie z art. 30 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych Świadczeniobiorca (pacjent) ma prawo wyboru szpitala spośród szpitali, które zawarły umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

Przechodząc do oceny ustalonego stanu faktycznego sprawy w kontekście ww. przepisów prawa należy wskazać, że wolą pacjentki było wykonanie zabiegu w szpitalu. Pacjentka miała prawo do takiego wyboru. Szpital powinien przekazać pacjentce wszelkie niezbędne informacje w tym zakresie, poinstruować pacjentkę o trybie postępowania, w szczególności mając na uwadze charakter sprawy, z którą pacjentka się zgłosiła – zabieg przerwania ciąży z uwagi na uwarunkowania prawne jest szczególną procedurą i może budzić wątpliwości pacjenta sposób rozpatrywania spraw tego rodzaju. Szpital ma rację, iż to lekarz powinien ocenić stan zdrowia pacjentki, natomiast organ daje wiarę pacjentce, iż po wizycie u Kierownika Kliniki Rozrodczości i Endokrynologii nie została ona właściwie pokierowana w tym zakresie.

Mimo iż szpital wskazuje na konieczność oceny stanu zdrowia pacjentki przez lekarza, odmawia wykonania zabiegu bez takiej oceny. Jak już wskazano w ocenie organu art. 4a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży odnosi się także do zdrowia psychicznego kobiety w ciąży i stan zdrowia pacjentki należało w tym zakresie ocenić, umożliwić jej to, w szczególności w kontekście zaświadczeń posiadanych przez pacjentkę.

Pacjentce, przed decyzją w sprawie wykonania zabiegu przerwania ciąży, uniemożliwiono w szpitalu ocenę jej stanu zdrowia w kontekście wynikających z przepisów prawa przesłanek legalnego przerwania ciąży, nie zabezpieczono pacjentki w tym zakresie.

Powyższe w ocenie organu świadczy o naruszeniu praw pacjentki.

Rzecznik Praw Pacjenta w wystąpieniu do podmiotu leczniczego, w którego działalności stwierdził naruszenie praw pacjenta formułuje zalecenia, co do sposobu załatwienia danej sprawy. Może także żądać wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub zastosowania sankcji służbowych (art. 53 ust. 4 ustawy).

W związku z powyższym Rzecznik Praw Pacjenta wnosi o podjęcie działań naprawczych celem uniknięcia analogicznych sytuacji w przyszłości, w tym uwzględnienie stanowiska wyrażonego w niniejszym rozstrzygnięciu oraz wdrożenie rozwiązań w zakresie

informowania pacjentek zgłaszających się w sprawach związanych z legalnym przerwaniem ciąży o zasadach postępowania w takich przypadkach, w tym procedurze rejestracji.

Prosimy niezwłoczne, nie później niż w ciągu 30 dni, poinformowanie Rzecznika Praw Pacjenta o podjętych działaniach lub zajęтым stanowisku w tej sprawie. W przypadku, gdy Rzecznik nie będzie podzielał Państwa stanowiska, będzie mógł zwrócić się do właściwego organu nadrzędnego o zastosowanie środków przewidzianych w przepisach prawa

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Pacjenta

Paweł Grzesiewski
Dyrektor
Departament Prawny

Podpisano elektronicznie

Do wiadomości: Pani ██████████ reprezentowana przez: Panią Kamilę Ferenc, ██████████
██████████ Warszawa.